

שלחו להדפסה

גודל פונט

דעות |

בארץ

ומה אם שריד היה "ראוי לטיפול"?

ביטול פרס ספיר בגלל ניגוד עניינים שיוחס ליו"ר הוועדה יוסי שריד מעלה שאלות מטרידות על השימוש הנרחב שנעשה במערכת המשפט שלנו בעבירת הפרת האמונים, שתחת מעטה הערפל שלה אפשר לטפל בכל מי שראוי לכך לדעת המשטרה או התביעה

דניאל פרידמן

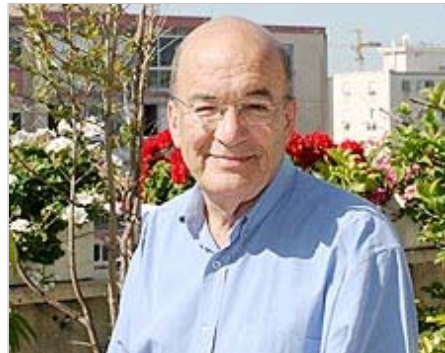
08:11, 07.07.09

11 תגובות

מה שאירע ליוסי שריד בפרס ספיר הוא לא נעים, אך הוא יכול להתנחם בכך שעניין מעין זה יכול להסתיים באופן קשה יותר. הבסיס לביטול הפרס נעוץ בניגוד עניינים שיוחס לשריד, שהיה יושב ראש הוועדה לחלוקת הפרס, בטענה שהוא עצמו פרסם את ספריו באותה הוצאה שבה פורסם הספר הזוכה, ושעורכת הספר, רנה ורבין, היא אחיינית של אשתו. אני בטוח שכעת ניתנה לשריד ולתומכיו הזדמנות להרהר בסוגיה של ניגוד עניינים ובהשלכותיה במישורים השונים.

ניגוד עניינים עלול להביא לפסילת עסקאות במישור האזרחי. במקרה הנוכחי שימש לפסילת החלטה על פרס ספרותי. לא נעים אבל אולי גם לא כל כך נורא. אלא שלניגוד עניינים עשויה להיות השלכה חמורה במישור הפלילי. כך נאמר בסעיף 284 לחוק העונשין, שעוסק בעבירה שזכתה לשם "מרמה והפרת אמונים", ויש הרואים בה חוד החנית במלחמה בשחיתות: "עובד ציבור העושה במילוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע בציבור, אף אם לא היה במעשה משום עבירה אילו נעשה כנגד יחיד - דינו מאסר שלוש שנים".

בית המשפט מרחיב

צילום: עמית שאבי

יוסי שריד

השאלה היא כמובן מי נחשב ל"עובד ציבור"? מתברר שהמונח הוא בעל מובנים שונים לפי סעיף בחוק העונשין שבו מדובר והוא שימש נושא לפסיקה ענפה ומפורטת. הנטייה של בית המשפט העליון היא להרחיב את משמעות המונח, ובעקבות זאת להרחיב את רשימת אלה הצפויים לסנקציה פלילית. אשר ליוסי שריד אפשר לומר שמחד גיסא כיום הוא אדם פרטי, וושמאידך גיסא הוא פעל בתפקיד ציבורי. אני לפחות גורס שבתפקידו כיו"ר ועדת פרס ספיר אין הוא צריך להיחשב לעובד ציבור לצורך סעיף 284 הנ"ל, אולם יש עניין בשאלה מה היה קורה לעובד ציבור שהיה נקרא במסגרת עבודתו למלא את אותו התפקיד והיתה מתעוררת שאלה דומה בעניינו.

כידוע, העבירה של הפרת אמונים מצטיינת בערפול ובחוסר בהירות, אך יש המבקשים להפוך אותה לאמצעי העיקרי במאבק בשחיתות, אולי דווקא משום ערפול זה. הסעיף מדבר על "מרמה והפרת אמונים" ולא נאמר בו דבר על ניגוד עניינים. העבירה עצמה משתרעת על מגוון מעשים, אך מפסיקת בתי המשפט עולה שלב לבה של עבירה זו, בסוג המקרים הנפוץ, הוא ניגוד עניינים. על כך הוסיפו בתי המשפט את הדרישה כי לניגוד העניינים יצורף "פן מחמיר נוסף", המתקיים "אם ניגוד העניינים פוגע פגיעה מהותית באמון הציבור, בעובדי הציבור או בטוהר המידות של עובדי הציבור או בתקינות פעולת המינהל הציבורי" (דברי השופט ברק בפס"ד מדינת ישראל נ' שבס).

כוונת בית המשפט טובה - להבהיר את המעורפל. אך כוונה לחוד ותוצאה לחוד, שכן ההבהרה כביכול רק מוסיפה ערפל לערפול. מהי אותה "פגיעה מהותית"? איך יודעים

מה מידת הפגיעה ב"אמון הציבור"? ובכלל, מהו אותו ניגוד עניינים? ישנם כמובן מקרים ברורים שבהם מבקש איש הציבור להפיק לעצמו טובת הנאה ממשרתו. מעבר לכך שורר ערפל כבד, ותחת המעטה של ערפל זה אפשר לטפל במי שלדעת המשטרה או התביעה ראוי לטיפול.

אני משוכנע שיוסי שריד לא העלה כלל על דעתו שיש במעשהו פגם או פסול כלשהו. הוא אינו הקורבן תם הלב היחיד בעולם מיוחד זה של ניגוד עניינים שצמח בישראל. אולם בתי המשפט לא יתירו לעובדה בנאלית זו לאפשר למי שנתפס כראוי לטיפול "נאות" להתחמק בקלות כזו. אמנם בעבר נקבע שלצורך הרשעה בעבירה של הפרת אמונים נדרשת "מודעות לכך שהמעשה מהווה הפרת אמונים", אבל גם מכשול זה סולק, וכיום ההלכה הפסוקה היא כי "אין עוד מקום לכלול את הדרישה שלפיה עובד הציבור היה מודע לכך שיש בהתנהגותו משום הפרת אמונים" ודי בכך שעובד הציבור היה מודע "לעובדות הפיזיות היוצרות את ניגוד העניינים", לפחות באותם מקרים הנראים לבית המשפט חמורים.

בכך עדיין לא נסתתמו טענותיו של שריד. הוא משוכנע שהוא מסוגל "להפעיל שיקול דעת נקי גם כאשר רנה (האחיינית של אשתו) היא העורכת של הספר". אולם גם טיעון זה, משכנע ככל שיהיה, אין בו תשובה ניצחת, שכן "העבירה של מרמה והפרת אמונים אינה עבירה תוצאתית, אלא עבירה התנהגותית".

ממרים את החיים

בעניין הנוכחי כמובן ששאלה של הליך פלילי איננה באה בחשבון, אולם באווירה הנוכחית אי אפשר לשלול את האפשרות שתיפתח חקירה נגד איש ציבור אם בוצע מעשה דומה על ידיו ואם הוא היה נראה כמי שראוי ל"טיפול נאות". החקירה היתה אולי נסגרת כעבור כמה שנים, אבל רק לאחר שהיתה גובה מהנחקר מחיר כבד. שריד שייך למתקני עולם ומטיפי מוסר הפועלים מתוך להט ואמונה עזה וצרופה. הוא גם אינו הראשון ומן הסתם אין הוא האחרון המגלה כיצד מה שהטיף לו משמש נגדו. למרבה המזל בישראל אין נוטלים חיים אבל יודעים היטב כיצד למררם.

הכותב היה שר המשפטים בשנים 2007–2009